

Проблема формування сучасної української нації

Актуальність теми дослідження. Процес формування української сучасної нації є ключовим питанням державотворення і важливою складовою національної консолідації у цілому.

Мета дослідження. Визначення суті подій «Сучасної Української нації» та їх подальший вплив на якість демократичних змін.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасного контексту формування української національної ідентичності.

2. Визначити представників різних етносів України.

3. Обґрунтувати розвиток мови та культури в Україні.

Об'єктом дослідження виступає проблема формування сучасної нації та стану в Україні.

Предмет дослідження. Проблема сучасної нації та формування української національної ідентичності.

Аналіз останніх дослідників та публіцистів. В Україні, попри майже 25-річну державну незалежність, триває процес формування нації. Події останніх двох років активізували зацікавлення цим феноменом як в теоретичному, так і в політико-прикладному аспектах. Помітний вплив на зміст дискусій в історичному професійному середовищі мають твори представників політичних, соціологічних наук, з іменами яких пов'язується методологічний поворот у вивченні націй та націоналізмів. Попри наявні позитивні зрушення в цій сфері у вітчизняній історичній науці, зберігаються й традиційні проблеми. Як неодноразово наголошували у своїх публікаціях, публічних лекціях Г. Касьянов, Н. Яковенко² та інші дослідники, етноцентричність виступає однією із головних рис українського національного канону. Саме «своя» нація тривалий час залишалася головним об'єктом досліджень. Інші, як правило, якщо не ігнорувалися цілком, представлялись мінімально, в якості історичного тла. Ще одним варіантом презентації «іншого» є його подання в якості уособлення великого зла, яке гнобить, тримає та не пускає.

Аналіз історико-політичного контексту формування української національної ідентичності дозволяє розглянути специфіку сучасної національної ідентичності та перспективи поширення загальнонаціональної ідентичності на громадян України, що мають різні етнічні, мовно-культурні, регіональні, конфесійні ідентичності тощо. Особливу увагу приділено потребам формування української загальнонаціональної ідентичності, виходячи з вимог забезпечення національних інтересів України: зміцнення державної і національної єдності, забезпечення міжетнічного миру, суспільної інтеграції представників етнічних спільнот, розвитку унікальних етнічних ідентичностей в контексті цілісної загальноукраїнської ідентичності, ліквідації загрози сепаратизму. Проблема становлення єдиної національної ідентичності громадян України є однією з визначальних для українського суспільства та для подальшого формування його як повноцінної нації. Обумовлена політико-соціальним й культурним контекстом, національна ідентичність виявляється через ідентифікацію, яка, в свою чергу, залежить від свідомого вибору спільноти та окремої особи і керується суб'єктивними ідентитетами, як от: усвідомлення спільного минулого чи історичної долі, національна свідомість і національний характер, спільні цінності, властиві даній спільноті тощо. Етнічна ідентифікація обумовлена, насамперед, народженням людини у певній спільноті, тому здійснюється радше за об'єктивними ознаками, «ідентитетами» [1 С.170-181.] (етнічне походження, мова, релігія, культура, територія). Дослідження національної ідентичності має, поряд із надетнічною політичною спільністю, враховувати етнічну ідентичність. На думку вітчизняних науковців, таке врахування рельєфніше відбиває поняття етнонаціональної ідентичності.

Національна ідентичність утворюється і обумовлюється низкою компонентів, а саме – територіальним, етнічним, культурним, релігійним, політичним, правовим, економічним. Усі компоненти є взаємопов'язаними та взаємозалежними, хоча кожна історична доба виявляє домінуючу роль певного компонента або комбінації компонентів, які залежать не тільки від певних історичних обставин, але й від способу утворення нації. Характерною рисою формування національної ідентичності громадян сучасної України є істотна відмінність у проходженні цих процесів в окремих регіонах, серед різних етнічних, мовних, конфесійних груп тощо. Дослідження з таких ключових аспектів, як мовно-культурний [1 445 с.], релігійно-конфесійний, регіональний, державно-політичний, геополітичний дозволяють виявити найвиразніші розбіжності в ідентичностях громадян, специфіку в єдиній українській національній ідентичності. Аналіз кожного з цих чинників дозволяє виявити процеси, що призводять до розмивання української ідентичності, утворення розривів у ній. З іншого боку, на початок XXI століття серед масивів населення, що мають набір об'єктивних українських ідентифікаторів, вітчизняні та зарубіжні дослідження фіксують брак відчуття етнічної, мовно-культурної, конфесійної, державно-політичної спільності [2 – С.89]. Для значної частини представників різних етносів в Україні природною є синхронізація етнічної ідентичності та національної ідентичності на підставі громадянства, залученості й участі у політичному процесі. Стан взаємодії національної та етнічної ідентичностей обумовлюється тим, чи ці ідентичності взаємодоповнюють чи “конкурують”, від чого безпосередньо залежить міра інтегрованості етнічної спільноти у суспільство, політичну націю, державу. Існування відмінностей в ідентифікаціях в єдиному етнонаціональному просторі в межах однієї держави може продукувати два можливих варіанти розвитку: у першому випадку – бути однією з передумов конфлікту (на підставі антогоністичних елементів ідентичностей), у другому – бути підґрунтям взаємодоповнення (коли етнічна мозаїка утворює органічну етнонаціональну цілісність) [3 С. 1-3.] . Об'єктивно існування спільнот, орієнтованих на інші мови та культури, здатне породжувати проблеми у разі антагоністичного ставлення до титульної мови, оскільки наявність культурних ареалів, що йдуть врозрід з політичними кордонами, створюють небезпеку активізації (передусім ззовні) питання перегляду політичних кордонів на підставі культурних меж. Вище зазначене потребує прискіпливої уваги, що визнається низкою вітчизняних дослідників. Власне, щодо України існує можливість зовнішнього “стимулювання”[4 С.169-170.]; міжетнічних конфліктів та антидержавних процесів (завдяки політичному, економічному, інформаційному впливові тощо) з орієнтацією зовнішніх сил на територіальний розкол України, що, безумовно, може становити загрозу національній безпеці. У той же час невирішеність більшості потреб, необхідних для забезпечення національних інтересів у культурно-освітній, інформаційній сферах, триває усі роки після здобуття державності. Конфліктність між українською та “російсько-радянською” ідентичністю найрізкіше пролягає у питаннях мовно-культурних орієнтацій, політичних та геополітичних орієнтацій тощо, що найбільш властиве для етнічних росіян України. Ситуація із кількісно меншими, ніж російська, етнічними групами, наявними в країні, – поляками, угорцями, білорусами, румунами, молдаванами, болгарами тощо – характеризується меншою конфліктністю ідентичностей цих етносів із загальноукраїнською ідентичністю. Їхня етнічна ідентифікація із відповідною мовнокультурною, релігійною, регіональною ідентифікаціями не входить у гостру суперечність із належністю до української держави, українського суспільства та українського громадянства. Водночас такі етнічні групи, як угорці, румуни, молдавани, поляки, словаки, чехи, болгары схильні орієнтуватися [4 С.36-53] на країни походження своїх предків, тим більше, що більшість з цих країн є безпосередніми сусідами України.

Отже, на сьогодні в Україні недовикористано ресурси для формування та зміцнення сприятливої для суспільства, держави цілісної національної ідентичності.

Список використаної літератури:

1. Діак І.В. *Українське відродження чи нова русифікація?* – К., Гранослов, 2000. – С.170-181.; *Державність української мови і мовний досвід світу / За ред. М.Жулинського, І.Драча та ін.*

- Матеріали міжнародної конференції (Конгрес української інтелегенції). – К., ІНВіП, 2000. – 445 с.*
2. *Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). – К., Вища школа, 1998. – С.89.*
 3. *Обушиний М.І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 1999. – С. 1-3.*
 4. *Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б.Попова. – К.: Тов-во “Знання”, 1998. – С.169-170.; Уткін О. Українське прикордоння – фактор взаєморозуміння чи нестабільності? // Віче. – 2001. – №2. – С.36-53.*
 5. *Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук – Чолач , Н. Джугла / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv*
 6. *Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.*